

quexigo, *caxigo* < KAKSĪKO- potser per encreuament amb el nostre tipus GARRIC). No sembla ser mot cèltic d'herència indoeuropea sinó celtització d'un nom d'arbre oriental, com ho és el gr. *καστανος* 'castanyer', amb -ST- celtitzat en -SS- i en part -ΘΘ- o -TS- (d'aquest potser la variant KAKS-), i fins és versemblant que en viatjar el mot i l'arbre, aquell vagi deixant d'aplicar-se al castanyer i traslladar-se al roure, abans que el castanyer, arbre de procedència oriental, arribés a aclimatar-se en les terres gàl·liques.² El nostre *cassanella* presenta certament una terminació amb aire de sufix romànic i diminutiu, cosa escaient a la ballaruga. Cal, però, observar que una derivació romànica -ella no és prou adequada a les normes de derivació semàntica, com sigui que si la *cassanella* és un objecte molt petit, no és, però, un 'petit roure', sinó quelcom de pertanyent o relatiu al roure. Ara bé és sabut que el sufix -ILLO-S, -ILLA (algunes vegades també -ELLO-) és un sufix encara més freqüent que en llatí, i molt productiu, en cèltic, i que ací més que diminutiu té funció merament adjectival. Cal sospitar, doncs, que el nostre tipus *KASSANILLÀ no és un híbrid celto-romànic sinó un mot tot ell ja format en gal, i amb el sentit de 'l'objecte (o coseta) pertanyent al roure'.

DERIV.: *Cassanell* [1465 i 1484, *AlcM*; «una canastra en què ha algunes estampes de galera e alguns *cassanells*» en un inventari de les Drassanes, de 1489, Moliné, ed. del *Consolat*, p. 370]; avui designa una 'fusteta travessera col·locada a l'extrem d'un cap de corda, que serveix per penjar-lo d'una gassa' (St. Pol de Mar, 1930), 'una fusteta a l'extrem d'una corda per passar la corda i lligar-la bé sense fer un nus' (l'Escala, 1937); suposo, però, que això és una innovació de la tècnica barquera post-medieval, que devia reemplaçar un arreu medieval més antic, l'anomenat amb la forma femenina *cassanella* (*escarssanella*) que hem testificat més amunt, i que aquest devia tenir, amb la mateixa funció, una forma esferoïdal, semblant a una *cassanella*, potser travessada al mig per un llibant més prim, i no pas la forma allargada de petit travesser com ara.

El nom del nostre poble conflentí *Marqueixanes*, antigament documentat com a *Marechexanes* (1102), *Matrechexanes* (1025) i formes anàlogues, deu provenir certament del tipus MĀTRES CAXĀNAS 'hamadríades', o sigui 'santes-nimfes incorporades o consubstancials amb uns roures, roureda sagrada', com ja va demostrar Aebischer (*BDC* XXII, 46-58)³ (cf. Whatmough, *Dial. Anc. Gaul*, p. 73; Holder, etc.).

Dos detalls petits, susceptibles de causar escrúpols (superables de tota manera): l'accentuació CAXĀNAS (a diferència de la del simple CĀXANO-, que no fóra el mateix cas de tal duplicat accentual en noms gàl·lics) i el fet que la funció ens faria esperar més aviat un genitiu o un adjectiu que no una forma igual a la del primitiu; eliminariem tots dos alhora suposant un *KAKSANĪNAS, que naturalment hauria d'accentuar-se a la síl·laba -SA-, i que en caure les postòniques aviat havia de passar a **kaksánmas* > *-queixanes*. A la nos-

tra toponímia rossellonesa (i fins com a quasi-apel·latiu) tenim el tipus *Cassanya* —tan estès en la toponímia occitana, com va assenyalar Ant. Thomas— que suposa una formació adjectival (SILVA) KASSANIA 'bosc rourenc, selva de routes'. D'ací una amplificació CASSANIALE, continuada encara en el baix-aranès *ua cassenyau* (Bossost, 1925), i en el veïnat *Era Cassenyau*, agregat de Canejan; cf. Rohlfes, *Le Gc.*, 153, i *La Castanhal* (a. 1414 i 1660), avui *Le Castanial*, despoblat en el Cantal, que precisament forma part d'un municipi dit *Cassaniouze* (Amé, *DTop. du Cantal*), on retrobem la juxtaposició de castanyers i roures. *Cassagne* segueix viu o conegut cap al Bearn, segons Palay. El que hi tinc documentat, com a antic apel·latiu, no és, però, SILVA CASSANIA, sinó una formació paral·lela SILVA KASSAN-INA, d'on, perdent-se les dues -N- intervocàliques *cassie* 'roureda' (Palay), que apareix sovint en el cartulari d'Ossau com a nom de la *Cassie Gariere* (< 'gallinera' = 'roureda dels galls salvatges o de les becades'), molt anomenada com a afrontació Oest del gran pasturatge pantanós i emboscacat del Pont-Long, prop de Pau però pertanyent als ossalesos (any 1425, 132 i passim); en el cartulari B (a. 1492) «lo camp apertat de la *Cassiee* au cant deu camii de Lescar» (B, 390), on potser hem d'entendre *Cassiee* en lloc de *Cassiee*.

¹ Diuen *kásu* en el centre del Gers, *káse* en el NE. i a l'extrem Oest del Gers (Polge, *Mél. Phil. Ger-soise*, 1960, 24), tal com a Aran, Comenge, Bigorra. En el meu article de 1937 reproduït a *Top. Hesp.* II, 145, vaig establir la llei fonètica en virtut de la qual -ĀNO- (de KASSANO-) dóna -ou en una part del gascó, però -e a la resta. —² No sé, però, si Whatmough, *Dial. of Anc. Gaul*, ed. xerogràfica, p. 86 (§ 80) té fonament prou objectiu per afirmar que CASSANA, que troba en una inscripció cèltica, significa 'castanya'. El sinònim pre-romà *blac*, *blaca* (veg. ací *BLACA*) seria també (alhora) «taillis de chênes ou de châtaigniers», segons el PDPF, si bé no m'ha vagat encara de comprovar-ho. El primer a sostenir l'origen cèltic de CASSANOS va ser Ascoli, *AGI* XI, 425. Hi argumenta en contra Bolelli, *It. Dial.* XVII, 178, i XVIII, 206 (§ 106) amb arguments que no em semblen prou convincents. Cf. també JuHubschmied, *RCelt.* L, 263; i Sganzi, *VRom.* II, 82. —³ Rebutjo, en canvi, la seva insinuació que *Queixans* i *Caixàs* tingui tal origen: aquí ja no hi ha el més petit indicí que ens duguí a apartar-nos del tipus post-antroponímic corrent en -ANOS, i CASSIUS és dels noms de persona de difusió més vasta.

Cassanya, V. *cassanella* *Cassanyogues*, V. *pessigolles*

CASSAR, 'anullar', pres del ll. *cassare* 'anullar', 'destruir'. □ 1.ª doc.: S. XIV, Eiximenis.

«Cascuna aital llei sia *cassada* per Santa Mare Es-gleya», *Regiment* (NCL. 67.31); «fiu codicil, / del tot *cassant* / e revocant / lo testament», «ploraràs, / lo seu auxili / perquè l'exili / teu, revocat / sia, y cas-